

„Jakmile se majitelé médií přestanou na noviny a televize dívat jako na kulturní statek, ale jen jako na běžný výrobní produkt, jakým jsou i boty či dámské punčochy, ztratí nejprve majitelé a s jistým zpožděním i redakce odpovědnost za obsah. a toto je výsledek.“¹

Novináři neradi vyhledávají policejní mluvčí a obecně oficiální mluvčí orgánů činných v trestním řízení. Odpovědi, které tyto pověřené osoby poskytují médiím, se totiž zástupcům sdělovacích prostředků zdají příliš odborné, bezobsažné a pro pochopení veřejností složité. Stejně tak média nerada zpovídají samotné soudce, státní zástupce či policejní orgány, pokud je tito rovnou neodkází na zmíněné mluvčí, neřeknou mnoho konkrétního. Obvykle s často opakovanou formulkou, že „s odkazem na probíhající vyšetřování není možné poskytovat bližší informace“. Jinak řečeno, orgány činné v trestním řízení a jejich mluvčí se snaží v maximální míře dodržovat zákonem stanovený odstup od hodnocení trestního řízení, které nebylo doposud pravomocně ukončeno. Jenže média potřebují co nejkonkrétnější, nejsrozumitelnější a (pokud možno) co nejvíce šokující informace. A tak se často uchylují k praktikám, které by se v zodpovědně fungující společnosti neměly vyskytovat. Vzniká zde tedy problém porušování zákonných pravidel přístupu k informacím a jejich šíření a k tomu přibývá další, možná ještě hlubší problém. Málokdo z veřejnosti si totiž při četném překračování pravidel uvědomuje, že k němu dochází. Praktiky překračující pravidla, nebo alespoň minimálně normy slušného chování, se totiž stávají obvyklými. Stávají se pokroucenou normou samy o sobě.

Poměr vztahu „médiá a trestní řízení“, jak je vytčen v názvu rigorózní práce, se zdá z tohoto pohledu poměrem konfliktu dvou zájmů. A to dvou ústavně zaručených zájmů, lépe řečeno zaručených práv a svobod. Na jedné straně je svoboda projevu, konkrétněji právo na informace, na druhé straně zájem na ochranu řádného a nestranného procesu. Z hlediska žurnalistů je prvotní otázkou přístup k informacím. Pokud se nejedná o proces s vyloučením veřejnosti, mělo by být základním zdrojem informací to, co u soudu slyší nebo vidí. Většina novinářů však takto získané informace pokládá za nedostatečné a snaží se je doplnit. Přitom většinou naráží na již zmíněný odpor justičních orgánů. Vzniká tak začarovaný kruh. Novináři píšou z nedostatku informací a částečně i z nedostatku profesionality mnohdy nesmysly,

¹ Hvižd'ala, K.: Nezodpovědnost médií v čase mediokracie, www.aktualne.cz, 11. 9. 2006

příčemž soudci jim odmítají poskytovat informace, mimo jiné i z obavy, že je překrouťí a opět napíší nesmysly.²

Jaká je stabilita ústavou zaručeného práva na informace a svobody projevu; nakolik je rozpor mezi svobodou projevu a vyjadřování a právem nestranného procesu nepřekonatelný; jaké jsou nejčastější prohřešky médií proti základním pravidlům spravedlivého procesu; za jaké situace lze říci, že by soud ve svém rozhodnutí mohl být ovlivněn sdělovacími prostředky; jakých prohřešků se při informování o řízení dopouštějí orgány činné v trestním řízení – na tyto otázky se bude snažit najít odpověď tato rigorózní práce. Budou v ní rozebrány jednotlivé instituty trestního procesu, které souvisejí s poskytováním informací veřejnosti, popsána základní pravidla trestního řízení související s touto problematikou a mělo by zde být upozorněno na mnohá pochybení sdělovacích prostředků proti zásadám trestního řízení.

Východiskem nemá být neslučitelnost svobody projevu s řádným a nestranným procesem. Základní práva všech subjektů trestního řízení nemohou vylučovat právo na svobodu projevu. „Svoboda projevu zaručuje existenci sdělovacích prostředků tak, jako vlastnické právo zaručuje existenci vlastnictví, právo sdružovací existenci politických stran nebo právo na vzdělání existenci škol. Jinak řečeno, nelze je zakázat nebo odstranit již proto, že je předpokládá ústavně zaručené veřejné subjektivní právo.“³